

*УПРАВЛІНСЬКІ, ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ, СОЦІОЛОГІЧНІ, ФІЛОСОФСЬКІ ТА
ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ*

ХАРЧЕНКО В. Є.

Лозівська філія Харківського автомобільно-дорожнього технікуму

ФУТБОЛЬНИЙ КЛУБ БАРСЕЛОНА ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ КАТАЛОНСЬКОГО НАЦІОНАЛІЗМУ В ХХ СТОЛІТТІ

Анотація. *В статті йде мова про вплив футбольного клубу «Барселона» на каталонський націоналізм в ХХ столітті.*

Ключові слова: *футбол, націоналізм, Каталонія, ФК «Барселона».*

Більшість пересічних громадян нашої держави асоціюють термін «націоналізм» виключно з Україною, згадуючи при цьому С. Бандеру, Р. Шухевича, ОУН-УПА тощо. Натомість ця думка помилкова, адже ідеї націоналізму не просто існують, а ще й мають не аби яку популярність в багатьох країнах світу.

ХХ ст. стало епохою національно-визвольних рухів в колоніях, епохою зростання активності національних меншин. Етнічні протиріччя перетворилися в минулому столітті в одне з головних джерел політичної конфронтації і збройного протиборства.

Бретань і Корсика у Франції, Шотландія та Уельс у Великобританії, бельгійські Фландрія та Валлонія, Країна Басків та Каталонія в Іспанії – ось далеко не повний перелік тільки європейських «етнічних» областей і районів, які були охоплені бажанням етнічного самоствердження.

Не зважаючи на значну кількість земель охоплених ідеєю націоналізму, окремо хотілось би зупинитись на становленню націоналізму в Каталонії в ХХ столітті.

Національне питання в сучасній Іспанії – це вкрай гостра, неоднозначна та заплутана проблема, яка має глибоке коріння. Сучасні етнополітичні проблеми в Іспанії в значній мірі пов'язані з історією формування і розвитку іспанської держави, яка створювалась в ході Реконкісти протягом майже восьми століть.

Проблема автономізації Іспанії, в тому числі й каталонського націоналізму, є ґрунтовно досліджена в зарубіжній науці. Серед останніх наукових досліджень, в яких увага приділялась вивченню цього питання, необхідно виділити праці іспанських науковців Х. П. Перес-Льорки, Х. Соле Тура, Х.П. Фусі, Б. Герреро, Х. Ногейри, Х. Валлеса, Ч. Пауела, англійців Р. Кларка, Дж. Хупера, американців Р. Гюнтера, І. Сані, Г. Шабада, росіян А. Кожановського, Е. Черкасової, І. Данилевич та ін. Проте в Україні розвиток каталонського націоналізму практично не вивчений. Крім того, вивчаючи каталонський націоналізм, дослідники основну увагу приділяють історії Каталонії, економічному розвитку, розвитку мови тощо. Та мало хто акцентує увагу величезному впливові на формування каталонської нації футболу. Тож метою даної роботи є вивчення впливу футболу на розвиток каталонського націоналізму в ХХ ст.

Футбол – найпопулярніша гра в історії людства. Її прихильники є на всіх континентах, а їх кількість нараховує мільйони. Футбол не просто спорт, це феномен, який має вплив на всі соціально-економічні та політичні процеси, які відбуваються в світі. Футбол може стати приводом війни («футбольна війна» між Гондурасом та Сальвадором [1, с. 50] та сербсько-хорватська війна [2, с. 15] та її тимчасовим чи повним припиненням (товариські матчі між німцями та французами в роки I світової війни [1, с.6], перемир'я в Кот д'Івуарі та Ліберії через футбольні матчі збірних своїх країн [3, с. 15], приводом економічного зростання та падіння економічних показників [4] тощо.

Для Каталонії ж величезне значення має навіть не сам футбол, а відомий представник цієї гри – футбольний клуб «Барселона». На відміну від футбольних клубів інших країн, для каталонців ФК «Барселона» не просто команда, а перш за все символ: символ багатовікової боротьби каталонців за свою незалежність, символ перемоги Каталонії над Мадридом. Не дарма в Каталонії популярний салоган – *El Barça es mas que un club* («Барса» – це більше, ніж просто клуб»). Цю фразу вперше промовив Нарсіс де Каррерас під час вступу на посаду президента футбольного клубу «Барселона» в 1968 році [5].

Футбольний клуб «Барселона» виник в 1899 році з ініціативи швейцарця Жоана Гампера [6, с. 5]. Футбол в Каталонії завойовував свої позиції досить повільно. Все через католицькі принципи моралі, які негативно ставились до надто коротких футбольних трусів. Та з часом ситуація змінюється.

Жоан Гампер добре орієнтувався в соціальній та політичній ситуації, яка склалася в той час в Каталонії. Він розумів, що каталонцям потрібна «Барселона» не просто як футбольна команда, а як символ.

На початку ХХ століття каталонський націоналізм набирає міць і силу, каталонська мова стає все більш популярною, місцева преса не соромиться висміювати Мадрид.

На цій хвилі Гампер починає грамотно позиціонувати як виключно каталонську команду, протиставляючи її централістичному «Еспаньйолу».

Ще більше значення «Барселона», як символ каталонської нації зросло в середині ХХ ст. Це були роки диктатури М. Прімо де Рівери та Ф. Франко, роки заборони всього, що формувало самобутність каталонського народу: мови, свят, традицій, символів тощо. Єдине, що не змогли заборонити диктатори, це виступи «Барселони».

Виступи «Барселони» в чемпіонаті Іспанії мали велике значення для каталонців. На стадіоні вони могли говорити рідною каталонською мовою, тоді як вживання цієї мови заборонялося, могли викрикувати образливі гасла на адресу футболістів з столиці Іспанії Мадрида, особливо «Реала», ображаючи тим самим існуючий режим. Перемоги «Барселони» сприймалися в першу чергу не як спортивні досягнення, а як політичне, яке демонструє перевагу каталонців над кастильцями. В 1922 році після перемоги в Кубку Іспанії діючий президент Парламенту Каталонії Антоні Ровіра-Віржилі сказав: «Перемога «Барселони» була сприйнята в Каталонії та за її межами, як символ каталонської перемоги. І якщо зараз каталонці є чемпіонами Іспанії по грі в футбол, то чому тоді вони не повинні приймати участь в політичному чемпіонаті» [7]. Пізніше, в часи диктатури Ф. Франко, відомий музикант і композитор Пау Казальс в ході свого турне по США зазначив: «Барса – це боротьба за самобутність за жагу цього народу, який ми втратили, і те, що було промінням надії, до якого тяглися люди [7].

Іспанська влада неодноразово намагалась знищити національну складову в футбольному клубі: вбивство франкістами президента клубу Ж. Суньоля в 1936 р. [8, с. 41], перейменування з старої англійської назви Football Club Barcelona (Футбольний Клуб Барселона) на іспанську Club de Futbol Barcelona (Барселонський футбольний клуб) [9], зміни герба клубу, замість чотирьох жовто-червоних полос на гербі, символізуючих Каталонію, залишилось лише дві, як на іспанському прапорі, зобов'язання вести діловодство та офіційні зустрічі лише на іспанській мові, ганебні поразки, як то поразка 11:1 у матчі з мадридським «Реалом» [8, с. 47]. «Барселона» ж на все це намагалась відповісти перемогами.

Сьогодні диктатора Ф. Франко давно немає, та «Барселона» продовжує залишатись символом Каталонії. Іспанці стверджують: «коли ми приходимо на «Камп Ноу», то відчуваємо що повертаємось в часи Франко і протистояння продовжує зберігатись» [10].

Сьогодні, в ХХІ столітті, каталонський націоналізм продовжує зберігати велику популярність. Протягом останніх років (2009–2010 рр.) в Каталонії пройшло чотири референдуми про її незалежність від Іспанії. Показовими стали результати референдуму в містечку Ареньеш – да – Мун 13 вересня 2009 р., де більш як 96% виборців проголосувало за незалежність Каталонії [11].

Барселона ж і в ХХІ столітті продовжує бути символом каталонізму. Так президент футбольного клубу Жоан Лапорта ввів в контракти футболістів не каталонського походження пункт, який зобов'язує вивчення каталонської мови, а на всіх спорудах ФК «Барселона» іспанські прапори були замінені на каталонські [12].

Список використаної літератури:

1. Харитонов Д.В. Футбольные войны – Х. : Фолио, 2007.
2. Андреев М. Балканский вулкан // Команда, 27.09.2007.
3. Андреев М. Ордена и вишты во время гражданской войны // Команда, 29.11.2007.
4. Футбол и экономика: прямое и косвенное влияние // <http://blog.management.com.ua/item/48>
5. Девиз клуба: Барса больше чем клуб // <http://bcn.portalglobus.ru/event/eventproduct/135>
6. Барселона. Великие клубы. № 2, февраль 2005.
7. Бенач Э. Зеркало нации // http://www.bakupages.com/frmpst-view.php?all=1&frmpst_id=13636095&usr_id1=0&pg=1
8. Иванов А. Испанская параллель. «Реал» против «Барселоны»: публицистические очерки. – К. : Издательский Дом Украинский Медиа Холдинг», 2010.
9. Смена названия. Барселона в годы правления Франко (1939–1974) [http://ru.wikipedia.org/wiki/Барселона_\(футбольный_клуб\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/Барселона_(футбольный_клуб))
9. «Барселоны» и «Реал» – непримиримые соперники // <http://fc-barcelona.com.ua/stati/protivostoyanie-barselony-i-madridskogo-reala.html>
11. Референдум о независимости Каталонии в муниципалитете Ареньеш-да-Мун (первая волна) // <http://ru.wikipedia.org/wiki/Каталонизм>.
12. Футбол и национальный вопрос // <http://spalex.narod.ru/futbol/nats.html>